

Naar de gevangenis gestuurd voor een nijptang in Guatemala.

Eind december 1996 werden uiteindelijk de vredesakkoorden ondertekend tussen het leger, de regering en het gewapend verzet. En dit na zesendertig jaar intern gewapend conflict, dat vooral draaide rond grondbezit. Kort door de bocht grootgrondbezitters versus kleine en landloze boeren. Maar in plaats dat de opeenvolgende regeringen werk zouden maken in het uitvoeren van de vredesakkoorden ging de staat resoluut de neoliberale toer op. Van dan af was het hek van de dam. Tientallen multinationale mijnbouw- en hydro-elektrische bedrijven stortten zich als aasgieren op de grondstoffen. Een van de meest flagrante voorbeelden - omdat brede lagen van de bevolking getroffen worden - is Energuate, de elektriciteitsmaatschappij die in handen werd gegeven van een Amerikaans bedrijf. Daardoor sprongen de prijzen voor het verbruik onbetaalbaar de hoogte in. Bovendien is sjoemelen door het bedrijf nooit ver weg.

Volksbewegingen verzetten zich

Arme boeren en volkswijkbewoners in de steden zijn op de eerste plaats de dupe van de maatregelen. De boerenorganisatie CODECA slaagde er sinds jaren in om de brede achterban te mobiliseren en de nationalisering van de energie te eisen. Ze schrokken er niet voor terug simultaan op verschillende punten van het land autowegen te blokkeren om hun rechtmatige eisen te ondersteunen. Vandaar dat ze in het oog van de repressie lopen. Tussen 2018 en 2020 werden 19 leden van Codeca vermoord in omstandigheden die wijzen op extreem geweld. Daarbij werden messen en vuurwapens gebruikt. Er kwam ontvoering aan te pas en marteling. Tot nu toe zijn enkel negentien gevallen gedocumenteerd. Maar het reële aantal moorden kan oplopen tot 32. Inmiddels groeide het aantal elektriciteitsgebruikers die ontevreden zijn over het *'misbruik, de slechte dienstverlening en de onterechte kosten'* van het distributiebedrijf. En ze weigeren te betalen voor elektriciteitsdiensten *'totdat het genationaliseerd is.'*

Een voorbeeld. Vanop afstand bekeken lijkt het op sarcasme in het kwadraat. Het gebeurt uitgerekend in een streek waar buitenlandse (ook Europese) bedrijven met goedkeuring van de staat de natuur overhoop halen, rivieren afdammen en lokale bewoners deels de natuurlijke aanvoer van water ontnemen. En bovendien enorme winsten maken. In het dorp Ixloc in de regio van Cobán, Alta Verapaz, rekenen het Amerikaanse bedrijf Energuate (dat energie levert aan het overgrote deel van de bevolking van het land) en het gemeentebestuur 78 gezinnen facturen aan voor de openbare verlichting die er niet is. Half maart stuurde de burgemeester van Cobán een brief naar het dorp waarin hij betaling van de schuld alsnog opeiste. De bevolking beschouwt dit als oplichterij, omdat zij voor het verbruik in hun huizen elke maand tussen 18 en 20 quetzales betalen. Maar daarbovenop moeten ze tussen 50 en 70 quetzales extra betalen voor de openbare verlichting die zij niet hebben.

'We zitten al enkele jaren zonder oplossing voor het probleem, ze lichten ons op. Er zijn grootouders die maar twee lampen hebben en ook voor die extra bedragen moeten betalen,' zei een van de bewoners.

Het probleem van de gemeenschap begon al zeven jaar geleden en destijds lieten zij de vertegenwoordigers van Energuate weten dat zij gewoon niet zouden betalen, alvorens de heffing voor de openbare verlichting die zij niet hebben, uit hun rekeningen was geschrapt.

De gemeente en het bedrijf eisten echter voortdurend betalingen, maar wanneer de dorpelingen naar de kantoren van beide instellingen gaan, worden zij niet gehoord of bijgestaan. En ondertussen bedraagt de gecumuleerde schuld voor de openbare verlichting reeds meer dan 432 duizend quetzales.

'Wij gaan ons verbruik betalen, maar niet de openbare verlichting, want er is geen verlichting in de straten,' benadrukten de dorpelingen beslist.

Van overname naar overname

Journalist Itzamná Ollantay, van Quechua origine, schetst hieronder in vogelvlucht de 'avonturen' van het bedrijf.

Toen de Spaanse onderneming Unión Fenosa in de tweede helft van de jaren '90 van de vorige eeuw voor 50 jaar het monopolie kreeg op de elektriciteitsdistributie in 19 departementen van Guatemala, richtte zij twee ondernemingen op: DEOCSA en DEORSA. Uiteindelijk werd een commercieel merk gecreëerd, Energuate genaamd.

Energuate distribueert thans elektriciteit aan meer dan 1,7 miljoen huishoudens en verdient, volgens berekeningen op basis van de prijzen per Kw/h op de groothandelsmarkt voor elektriciteit, meer dan 250 miljoen dollar aan brutowinst per jaar. In de bijna 25 jaar van haar bestaan is Energuate vier keer van eigenaar veranderd. Het is momenteel eigendom van een Noord-Amerikaans consortium, dat in totaal, samen met andere bedrijven in de regio, meer dan 1,3 miljoen dollar betaalde voor de aankoop.

Het is algemeen bekend dat Energuate in de afgelopen jaren twee spookvennootschappen liet registreren om in Guatemala belastingen te ontduiken. Voor deze misdaad werd niet berecht of gestraft. In 2014 was het bedrijf betrokken bij de illegale aanhouding en de daaropvolgende opsluiting van drie vertegenwoordigers van de boerenbeweging CODECA. Gelukkig werden in dit geval de gedetineerden vrijgesproken, en zelfs de VN veroordeelde, via haar Commissie inzake Willekeurige Aanhouding, de staat Guatemala en vroeg om herstelbetalingen.

De ondertussen voor corruptie gevangengezette voormalige president van de republiek Otto Pérez Molina richtte in 2013 een speciaal parket tegen de diefstal van energie op, bestaande uit vijf openbare aanklagers, die samen met de advocaten van het bedrijf Energuate gerechtelijke procedures voeren tegen vertegenwoordigers van consumenten die zich organiseren en verzetten tegen de betaling van elektriciteitsrekeningen.

In feite is dit juridische team tot op vandaag bezig met het criminaliseren van de verdedigers van de rechten van de gemeenschap door hen misdrijven ten laste te leggen zoals: aanzetten tot het plegen van een misdrijf, activiteiten tegen de veiligheid van de Staat, enz.

En zo groeit alsmaar het conflict dat wordt veroorzaakt door de elektriciteitsdistributie aan de gezinnen. Het bedrijf vindt geen betere oplossing dan uitgebreide plattelandsgebieden zelf te straffen met 'elektriciteitssabotage.' Zo hoopt het een einde te maken aan het verzet van de gemeenschappen door interne confrontaties te veroorzaken naar aanleiding van de onderbrekingen van de energie en dit zelfs gedurende weken na elkaar.

Sabotage of zelfverdediging?

De sociale conflicten veroorzaakt door het bedrijf, de daarmee gepaard gaande verweeracties van de lokale bevolking en de daaropvolgende klachten van het bedrijf brachten een rechter van Sacatepéquez, ertoe de inheemse verdedigster van de rechten van de Maya's in Quiché, Ceferina Josefa Xaminez, tot drie jaar gevangenisstraf te veroordelen wegens het achterhouden van een nijptang.

In dit verband ging in 2018 een groepje in de gemeente Santa Lucía Utatlán van het departement Sololá het bedrijf binnen om de elektrische kabel door te knippen. Tijdens de actie was er verzet en handgemeen met de bewakers. De georganiseerde gemeenschap verdedigde zich. Maar personeel van het elektriciteitsbedrijf nam Ceferina gevangen en voerde haar twee kilometer verderop. Daar werd ze overgedragen aan een patrouille van de Nationale Burgerpolitie op beschuldiging van het stelen van twee tangen en een veiligheidshelm van de elektricien van het bedrijf.

Op klacht van het bedrijf werd ze strafrechtelijk vervolgd. Maar daarna door een rechter van eerste aanleg vrijgesproken. Het Openbaar Ministerie ging echter tegen het vonnis in beroep en in 2021 veroordeelde een rechter in hoger beroep in Sacatepéquez haar tot drie jaar gevangenisstraf wegens het in bezit hebben van een tang waarvan de elektriciteitsmaatschappij de wettige eigendom niet kon bewijzen.

Voorzitter van de Gemeenschapsraad voor Ontwikkeling (COCODE) gevangen

Ceferina Josefa Xaminez is een Maya Quiché vrouw, 50 jaar oud en moeder van drie kinderen, waaronder een minderjarige. Ze houdt er een eethuis op na en levert eetmalen aan huis. 'Sinds vijf jaar organiseerde ik mij als verdediger van de rechten in mijn gemeenschap,' zegt ze.

Momenteel is zij voorzitter van de Gemeenschapsraad voor ontwikkeling (Cocode) van haar gemeente Valle Nuevo, en lid van de Gemeenteraad voor ontwikkeling (Comude) van de gemeente Santa María Uatlán, Sololá.

Ze organiseerde zich in het verzet voor betere elektrische voorzienig, nadat er een stroomonderbreking plaats vond, veroorzaakt door het bedrijf.

'Sommige families hebben maar een lampje en ze worden tot 500 Quetzales voor verlichting gefactureerd. Er zijn mensen die geen elektriciteit in huis hebben en worden toch verplicht te betalen,' zegt ze.

Daarom voelde ze zich genoodzaakt zich aan te sluiten bij de boerenorganisatie CODECA om de middelen van het land te verdedigen, 'zodat de bedrijven niet zouden doorgaan met het stelen van onze goederen en onze waardigheid.'

Ze is zich bewust van de ongelijke strijd die ze voeren tegen het elektriciteitsbedrijf.

'In de organisatie zijn we een team. Hoe meer we ons organiseren, hoe sterker we staan tegenover hen. Met dat vonnis tegen mij hebben ze aangetoond dat corruptie in Guatemala hoogtij viert. Net zoals ik benadeeld ben door de corruptie van Energuate en de rechter, zo is het land benadeeld door corruptie.'

Komt Justitie in handen van misdadigers?

Sinds het mandaat van voormalig president Jimmy Morales (2016-2019) wordt er slag geleverd tussen verschillende staatsinstellingen. Enerzijds de Executieve, het Congres en het Hooggerechtshof. Anderzijds het Grondwettelijk Hof en de Ombudsman voor de Mensenrechten. Onlangs - na meer dan een jaar uitstel vanwege blokkeringmanoeuvres door het Congres - werd dan toch overgegaan tot de benoeming van de nieuwe magistraten voor het Grondwettelijk Hof, dat tot nog toe integer optrad. Helaas, ditmaal komen ook hier duistere figuren voor op het lijstje van de verkozen kandidaten, waaronder individuen die banden hebben met corrupte politici. Tegen sommigen van hen loopt zelfs nog een proces. Gevreesd wordt dat Justitie in Guatemala meer dan ooit vierkant zal draaien.

(Bron: Itzamná Ollantay. 'Por un alicate mandan a 3 años de cárcel a una mujer indígena.'

<https://ollantayitzamna.com/2021/03/16/guatemala-por-un-alicate-de-Energuate-mandan-a-3-anos-de-carcel-a-una-mujer-indigena/#:~:text=Guatemala%2C%20por%20un%20alicate%20de,Saltar%20al%20contenid>
o.